

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 249
אייר תש"פ

עבור מה הגיעה הקורונה?

בימים אלו אנו זוכים ברחמי ה' וחסדיו לחזור אל בית ה', בפתחת בתי הכנסת והכוללים, בואו שערי בתודה חצרותיו בתהילה. הודו לו ברכו שמו, כי טוב ה' לעולם חסדו, וברחמי המרובים המעיט את הידבקות הנגיף מעלינו, בזמן שברוב העולם ממשיך להכות אלפים ורבבות, וכאשר בא באופן יוצא מדרך הטבע, יסור מעלינו כעת למעלה מן הטבע, להראות יד ה' וגבורתו, בארץ אשר תמיד עיני ה' אלוךך בה. כדרכם של יהודים, מבין כל אחד שרצון ה' הוא ללמדנו בתיקון איזה דבר, ואין איתנו יודע במה. יש זועקים על לשון הרע, ומראים עד כמה כל ענין הבידוד דומה להלכות צרעת, ואחרים מוצאים גימטריא ששמו דומה לקרינת המכשירים הטמאים, ואחרים אומרים על כתר הצניעות של הנשים, ואולי גם כדי שנפחית את הוצאות עולם הזה בחתונות הפאר, וכן הלאה בכמה אותות ומופתים, אשר רואים בנגיף יד מכוונת לכל דבר. ובאמת ודאי שאינו בשביל דבר אחד בלבד, והקב"ה האומן הגדול יוצר הבריאה, טמן בזה הרבה תועלת בשבילנו שנתחזק בהרבה דברים, ואין לתפוס ולומר היתכן שכל אחד מוצא דמיון אחר, מהו האמת ומי מביניהם צודק.

משל למה הדבר דומה, לאדם מבוגר, שהרבה ממערכות גופו כבר אינן תקינות, הלב עובד חלש, הסוכר גבוה מידי, הכליות אינן מבררות היטב את הדם וכו', והוא יוצא ובא ברופאים, רופא הלב נותן רשימת מאכלים, ורופא הכליות עם רשימה אחרת, ובעקבות הסוכר יש להוסיף עוד הגבלות כהנה וכהנה, ואותו אדם בקושי יודע מה נשאר לו לאכול. עד אשר הגיע אל הרופא המומחה, שנתן לו טיפול שמועיל כל הדברים יחד, ובהתבוננות בטיפול וברשימה של אותו רופא, רואים כמה חכמה טמונה בה, וכל מאכל שהומלץ מכוון גם כנגד חולשת הלב וגם כנגד אי ספיקת הכליות, וגם להפחתת הסוכר, הרי זה מדהים.

הקב"ה רופא כל בשר, ורופא תחלואי נפשנו, ראה את חולשת הלב בעבודת ה', ואת חוסר הביטחון שלנו בין הדברים הטובים לפסולת, וכמה צריך להפחית מתענוגות העולם ומרדית הפאר, ונתן לנו טיפול אחד ושמו קורונה, שבו הראה לנו להתחזק בכמה דברים, וכל אחד מוצא בו את חלקו, הן בדברים הצריכים חיזוק בעבודת הלב, והן בדברים שצריך לברוח מן הרע, והן בקדושת בתי כנסיות, והכל אמת בחכמתו יתברך, וא"כ איך נבוא ונשאל מי מהם נכון, הרי לב יודע מרת נפשו, לא רק דבר אחד אנו צריכים לרפא, וכי החולה הנ"ל יאמר אני יטפל רק בדבר אחד ודי, אם יטפל בתיקון הלב ולא יטפל בסוכר, לא ירפא לו ח"ו.

הימים האלו הם בשביל שנממש את הריפוי, נתחיל את החיים הרגילים עם שינוי גדול, אם לקח חשוב, לא שגרת, "חיים שלאחר הקורונה", חיים של אהבת תורה ויראת שמים ויראת חטא.

החיזוק בעירובין כבר נעשה בחצר של הבית

לאחר כל זאת, גם אנו נאמר את חלקינו. זה לא על חשבון דברים אחרים, לא צריך לומר שכל הקורונה באה בשביל שנתקן עירובין. יש מקום לכל הדברים, ואין תפקיד נוגע בחבירו כמלוא נימה, ויחד עם רמזי הקורונה, בא גם העירובין, בלי רמזים, ובלו התראות להתחזק בעתיד, זה קרה כבר בפועל. בתוך ימי התקופה, היינו מוכרחים לעמוד על משמר ההלכה, זה דרש מאיתנו להתחזק, והביא אותנו ליראת שמים וזהירות מטלטול האסור.

לא באנו לחזק, אלא מצאנו אנשים מחוזקים, אנשים שנהירו תמיד לא מטלטל מחוץ לבית, הגיעו בתקופת הקורונה לזמנים של נסיון, כאשר התפילות מתקיימות מחוץ לבתי הכנסת, בשטחים פתוחים,

מתקנים מחיצות לעירובין בחצרות מוקדי סוכה

במקומות שאין עירובין טובים, או שאינם מהודרים, וכל תזוזה קלה של הכסא, או הבאת סידור אל הגדר, יכולה להיות טלטול ד' אמות בכרמלית, או הוצאה מרשות לרשות. מאות אלפי אנשים, התחילו לדון בהלכות עירובין, מה נקרא טלטול, ומה לא. מה נקרא רשות היחיד, מתי רק מדאורייתא ומתי מדרבנן, ומה הנפק"מ כשעומדים בכרמלית, מה הם דיני המחיצות, מהו הגובה ומה שיעור לבוד, ואם זה מבד או מגדר חיה, מהו שיעור הלחי והחוזק שלו, כיצד להעמיד אותו ומאיזה חומר שעוד לא חשבו עליו אפשר לעשות אותו, מה התנאים לפי תקרה, ומה פוסל את העומד מרובה. (כיצד מזכים את הפת, ומהו הנוסח הראוי לומר עליו. מה עושים כשיש עובדים זרים ביחידת דיוור, ומה הפתרון כשאי אפשר לשכור מהם). ומדיבורים אל המעשה, אספו קרשים, קשרו חוטים, חיברו את החצרות, השלימו את הגדרות, קראו לת"ח הבקיאים בעירובין, והוסיפו לתקן לפי ההלכות והכללים.

לא באנו להתריע על החיזוק של כל אחד מאיתנו בשמירת הלכות עירובין, כי החיזוק הזה כבר נעשה. גם מי שחשב שעירובין לא נוגע אליו למעשה, כי הוא לא מטלטל שום דבר, כבר למד זאת על בשרו. וגם מי שתמיד מטלטל, נוכח לראות את העירוב שהשכנים עשו לו בחצר, ולא היה יכול להישאר 'עם הארץ' נוכח היוכחים הסוערים שהתעוררו בסיומ התפילה, על כשרותו של לחי או חוט דק מן הדק, גם הוא נעצר להאזין להלכות הלא מצויות, ולהעשיר את ידיעותיו בתורה ובהלכה.

המטען שלנו לכל החיים

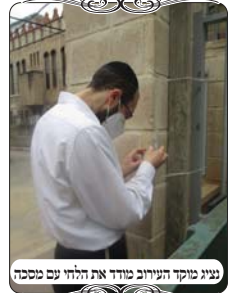
לא נשאר לנו אלא לזכור את ההלכות שלמדנו, ואת שימת הלב שיצרנו, על כל תזוזה של חפץ קטן, גם כשהוא בתוך חצר הבנין, ולהשתמש בזאת כשבני המשפחה יסעו בעז"ה למקום מנוחה, ושם יש הרבה ישובים שאין עירוב כהלכה לצערנו, נדע ונזכיר לבני המשפחה, ולכל הקבוצה, שגם בתוך החצר ואפילו במרפסת שבקומת הקרקע, יתכן שאסור לטלטל ולהזיז כסא או ספר קריאה, להסיק את הבימבה, או לנדנד את העגלה. נצטייד מראש בחוטים ושאר אביזרים, שיעזרו לנו להקים עירוב בחצר כהלכה, ועל כל שאלה שמתעוררת, נשאל ונברר, ונקיים את כל פרטי ההלכה.

בגליונות האחרונים הבאנו הרבה דוגמאות משאלות שהתעוררו בעשיית העירובים בחצרות, ובשאלות המיוחדות שהגיעו בעקבות הקורונה. כמו כן בשיעורים הנמסרים בטלפון, במערכת קול הלשון, עמדנו על נושאים רבים, ובכל נושא השתדלנו להביא את מגוון האפשרויות והלכותיהן המשתנות. ניתן לשמוע בקו הטלפון 073-295-1621, שלוחה 4, בשיעורים האחרונים.

בגליון זה נביא עוד שאלה מקורית שאינה מצויה ביום רגיל, ובכל אופן יש אנשים שזה נוגע להם גם מחוץ לתקופת הקורונה, כאשר זקוקים לצאת ידי חובת שבת נופש בישוב, ויחד עם זה לטבול טבילת שחרית, ובאין מקוה פתוח בישוב, מחפשים לטבול בים או בנהר [באופן שנמצא בתוך התחום, ובאופן שזוהרים מסחיטת השיער]. יש לשים לב גם לדיני טלטול המבוארים בשר"ע.

טלטול המים כשיוצא מטבילה בנהר, ובנהר עצמו

בין השאלות המיוחדות שהתפתחו בעקבות הקורונה, היתה שאלה מכמה מקומות בענין הטבילה בנהר או מעין, לאחר שנסגרו המקוואות, וגם אחרי שנפתחו בהגבלות מיוחדות, אנשים חיפשו פתרונות לקיים את הענין לטבול לפני התפילה. השאלה לא היתה בענין כשרות הנהר והמעין, ויש בזה תנאים שאינם שייכים לעניינינו, ובודאי שאם יש דבר המחויב טבילה מהתורה, או אפילו מדרבנן, כגון בטבילת כלים, אין

נציג מוקד העירובין מודד את הלוח עם מסבכה

אבל כל זה שייך רק במקום שהקירות גבוהים מהקרקע שבחוץ, כפי שהיה באותו מקום, אבל במקומות רבים שפת הבור שווה לקרקע, או קרובה לקרקע, כמו לדוגמה במעיין הליפּתא, ובהם אין את ההיתר הזה, ולא שייך לומר מיגו שהקרקע מסביב תהיה רשות היחיד, דא"כ כל העולם יהיה רה"י, אלא כאשר שפת המחיצה שווה לקרקע, היא נעשית המשך של הכרמלית, והמחיצה במצב כזה היא רק הצד הפנימי שבחלל הבור.

אבל כל זה שייך רק במקום שהקירות גבוהים מהקרקע שבחוץ, כפי שהיה באותו מקום, אבל במקומות רבים שפת הבור שווה לקרקע, או קרובה לקרקע, כמו לדוגמה במעיין הליפּתא, ובהם אין את ההיתר הזה, ולא שייך לומר מיגו שהקרקע מסביב תהיה רשות היחיד, דא"כ כל העולם יהיה רה"י, אלא כאשר שפת המחיצה שווה לקרקע, היא נעשית המשך של הכרמלית, והמחיצה במצב כזה היא רק הצד הפנימי שבחלל הבור.

אבל עדין הדבר לא היה פשוט כל כך. אמרנו לשואל שילך לבדוק מה גובה הקיר מבחוץ, ומצא שחלק גדול מכוסה בחול ואבנים. וא"כ שפת הקיר קרובה לקרקע, ושוב הוא שאל מה לעשות. והשבנו שאם הוא חייב לקיים את הטבילה, עד כדי מאמץ גדול, שילך לפני שבת ויפנה את החול. וכך הוא עשה, [אלא שמפני חוק השימור למקומות עתיקים, היה צריך לעשות זאת לפנות בוקר, כדי שלא יגלו את מעשיו].

לאחר שפתר את נושא טלטול המים, שעוד ידרוש ממנו זהירות רבה כשטובל בשבת, להיזהר שלא לעשות תנועה שאינה נכונה, עברנו להלכות הנוספות, מה דין טלטול המגבת, כאשר לוקח אותה כעין צעיף על צוארו, ומה דין חבישת המסכה כאשר כל דרכו היא ביער במקום שאין אנשים אחרים. ולמעשה הטבילה בשבת בשטח פתוח, היא בעייתית מאוד, ורק אם יודעים ויכולים להזהר בכל מלאכות שבת, יכולים להוסיף בקיום מעלות קדושים וטהורים.

למרות שמפקחים על החוטים, אין עירוב

במסגרת הפעילות לבדיקת ישובים, נתבקשנו לבצע תיקון בישוב מסוים באזור העיר אשדוד. בעקבות זאת נסענו אל הישוב לראות את המצב הקיים, ולבדוק מה צריך לתקן בו. עברנו בסקירה מהירה סביב לישוב, וראינו את החוטים קיימים בראשי העמודים, במבט כללי נראה שהעירוב מתפקד, מישהו מתחזק אותו בצורה מסודרת. כמו כן ראינו

ראש עמוד שאינו תקין והחוט מן הדג

בתוך הישוב, שיש באמצע שטחים גדולים של שדות זרועים שכידוע יש בהם דין קרפף הפוסל את העירוב, כמ"ש בשו"ע (סי' שני"ח ס"ט) ע"ש בביאור הלכה. וגם את הדבר הזה סיידו בישוב ההוא, והקיפו את כל השדות בעמודי עירוב וצורות הפתח, כדי שהשדות לא יאסרו את כל הישוב. לכאורה היה נראה שהעירוב בסדר. אבל כידוע לכל קוראי גליונות העירובין, עירוב לא מספיק שיש חוטים על העמודים, אלא צריך לראות גם איך הם

קשורים, וכיצד העמודים עומדים, ועוד הרבה פרטים שכל אחד מהם יכול לפסול את העירוב. ניגשנו קרוב לקטע מסוים, והתחלנו לבדוק מקרוב. ולאחר כמה עמודים גילינו שני עמודים שעשויים בצורה פסולה ממש. ברוב העמודים היה בראש העמוד צורת וי טוב, אבל בשנים האלו

ראש עמוד שאינו תקין והחוט מן הדג

היה כצורת ח רחבה, שהברזלים שבראשם היו יותר מרוחב העמוד, והחוט היה קשור אל הברזל, באופן שאינו מעל העמוד כלל. דבר כזה מעכב את כל כשרות העירוב.

הדבר היה לפלא, עירוב שניכר שמתחזקים אותו, וכל מי שמסתכל מרחוק רואה כביכול שהוא עירוב טוב, ועם כל זאת כאשר מדברים האם הוא כשר, אי אפשר להכשירו כלל. ובגלל מה, בגלל חוט אחד.

מדבר זה אנו רואים כמה חשוב שיהיה בודק עם כשרות מוסמכת, שרבני הכשרות יודעים מתוך הנסיון להשיג שהבודק ידע את ההלכות, יכיר את הפרקטיקה, יבחן עליה, וידע כיצד לבדוק. רק בצורה כזו יש סיכוי שתהיה כשרות, ועדיין לא מדובר על הידורים, אלא על כשרות בסיסית בצירוף קולות שהוכרעו ע"פ פוסקים בזמנינו. אם הגענו לישוב שיש בודק, ואפילו רואים את העירוב, רואים חוטים קשורים יפה, עדיין זה לא מספיק, ולא ניתן לסמוך ע"ז כלל. קשה לכתוב כך, על מקומות שיש בהם אנשים שמשקיעים כדי לעשות את העירוב, אבל אין לנו ברירה. אם רוצים לא להיכשל ח"ו, חייבים להקפיד על כשרות טובה.

להקל לטבול בהם, כי יש בזה הרבה דינים בכשרות, שאדם מן השורה לא מעלה על דעתו אפילו דברים פשוטים, ויכול לטבול כולו ולהישאר בטומאתו, וכבר הזהירו על כך גדולי הפוסקים. אבל לגבי טבילה שאדם טובל רק לתוספת קדושה ולטומאת קרי, שאינה מן הדין, וגם יש בה כמה קולות שכתב המשנ"ב (סי' פ"ח סק"ד) שכשרה גם במים שאובין, שאינם כשרים למקוה, [אך צריך שלא יהיו זוחלין], על כן אין למנוע מלטבול גם בנהר ומעיין שלא בדקנו את כשרותם. השאלה שנוגעת לעניינינו היא, בענין טלטול המים לאחר הטבילה, האם יש בהם טלטול, ומה השיעור שאפשר לזוז איתם, והאם יש פתרון לכך.

הנה יסוד הדין מבואר בשו"ע בהלכות שבת (סי' שכ"ו ס"ז) שהרוחץ בנהר, צריך שינגב גופו יפה כשעולה מהנהר, כדי שלא יישארו המים עליו ויטלטלם ארבע אמות בכרמלית. ובמשנ"ב (סי' כ"ב) הוסיף שהוא הדין בתוך הנהר עצמו כשעולה ממקום עמוק, וחצי גופו חוץ למים, צריך להיזהר שלא ילך כך ארבע אמות, כי הנהר הוא כרמלית, ונמצא שנושא ארבע אמות בכרמלית. ולפי זה כשיורד לטבול בנהר שבתחילתו המים נמוכים [רדודים], צריך להיזהר שלא ילך ארבע אמות רחוק משפתו, כי אם יכנס יותר, הרי בחזרתו ישא המים עליו ארבע אמות. עכ"ד המשנ"ב. לפ"ז הטובל בנהר צריך זהירות גדולה מאוד, כי בדרך כלל הנהרות בארץ ישראל אינם עמוקים, וברובם אין אפילו עומק י' טפחים [מלבד בימים הסמוכים לירידת הגשמים], ואדם שטובל נכנס הרבה כדי למצוא מקום עמוק בכדי לטבול, וממילא יש לו בעיה בחזרתו שהולך כשחצי גופו מעל המים, ומטלטל את המים שעליו.

יש אפשרות שאחרי שטבל במקום העמוק, יזחל בשכיבה כשראשו ורובו בתוך המים, ויתרומם רק בשפת הנחל, ואז יכול לצאת עוד מרחק של מטר מחוץ למים, בתוך ד' אמות מהמקום שהתרומם. אבל יש להדגיש שבפועל לא פשוט לעשות כך, וראוי להימנע מטבילה במצב כזה, שלא להיכשל באיסור טלטול.

ההבדל בין בור במעיין לשפת הנהר

יש מצב אחר שנשאלנו עליו בימים אלו, בכמה מקומות שאנשים הלכו לטבול במעיין, כגון בליפּתא שנמצא סמוך לשכונת רוממה בירושלים, ובמעין עין לימור הסמוך לכפר הערבי ליד טלסטון, ושם יש בור גדול ומים עמוקים, שאפשר לעמוד בתוכו ולטבול סמוך לשפתו, אם כן לכאורה זה מצוין, שהטובל יוכל לצאת ולהתלבש בתוך ד' אמות לטבילתו, ולהמתין עד שירדו המים מעליו, ללא חשש טלטול ד' אמות.

אלא שדוקא בגלל הבור יש איסור ללכת עם המים אפילו בתוך ד' אמות, כאשר עולה מן המים אל שפת הבור. משום שהבור של המים הוא רשות היחיד, ושונה מן הנהר שנחשב כרמלית. וההבדל בינו לבין נהר מצוי, מבואר במשנ"ב שגם נהר ששפתו עמוקה י' טפחים [בצורה זקופה או כשיעור תל המתלקט], עדיין יש שני צדדים פתוחים, הצד שדרכו מגיעים המים, והצד שדרכו יוצאים המים, שדרכו יוצאים המים, לכן הנהר נחשב כרמלית. אבל המעייןות הנ"ל שנביעתם קטנה אלא שיש בור עמוק שבו מתאספים המים, הרי הבור מוקף מכל צדדיו, ומה שבתוכו נחשב רשות היחיד.

בור הטבילה במעיין, וקירות הבור

לפ"ז יוצא חומרא גדולה לענין היציאה מהמים, כי כשעולה מהמים לשפת הבור, יוצא ומוציא את המים שעליו מרשות היחיד לכרמלית [השטח הפתוח שלפני הבור], וזה אסור אפילו בתוך ד' אמות. [כי מה שמותר להעביר בתוך ד' אמות הוא רק כאשר החפץ נשאר באותה רשות, משא"כ באופן שעובר לרשות אחרת אסור אפילו מעט]. וא"כ הטובל יצטרך להישאר באויר שעל המים ברשות היחיד, עד שירדו המים מעליו, וזה כמעט בלתי אפשרי.

האם אפשר לשבת על קירות בור הטבילה

השואל במקרה זה לא היה יכול לוותר על הטבילה בשבת במעיין, וחיפש וביקש פתרונות להטיר לו לטבול ולצאת מהמים. המשבט במוקד חיפש ומצא רעיון שאינו מתאים לכל מקום, אבל במקרה זה הוא יכול להיות טוב, יש דין בשו"ע (סי' שמ"ה ס"ג) שהכתלים המקיפים את רשות היחיד, דינם כרשות היחיד, משום שאומרים מיגו דלאחרים עושה מחיצה, הוא עצמו לא כן שכן. ולכן מותר לקחת מרה"י ולהניח על הכתלים, ולהיפך אסור להרים מכרמלית ולהניח על הכתלים של רה"י. לפ"ז מכיון שהבור שבו מתאספים מי המעיין הזה היה בנוי עם קירות מעל פני הקרקע, אי"כ הקירות עצמם נחשבות ג"כ לרה"י, ומותר לטלטל את המים שבהם אל שפת הקיר. ולפ"ז הפתרון הוא שלפני הטבילה יוריד בגדיו רק כשהוא מעל הקיר, ויניחם שם, ואחרי הטבילה לא יצא לקרקע שבחוץ, אלא רק לשפת הקיר, ויתלבש שם, וימתין שם עד שירדו המים שעליו.